

Міністерство освіти і науки України
Міністерство соціальної політики України

Державний стандарт
професійно-технічної освіти

ДСПТО 8331.А.01.50 – 2016

(позначення стандарту)

Професія: Тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва

Код: 8331

Кваліфікація: тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва
категорії В1

Видання офіційне

Київ - 2016

I. Освітньо-кваліфікаційна характеристика випускника

професійно-технічного навчального закладу

(підприємства, установи та організації, що здійснюють (або забезпечують) підготовку (підвищення кваліфікації) кваліфікованих робітників)

1. Професія: 8331 Тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва

2. Кваліфікація: тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва категорії В1

3. Кваліфікаційна характеристика

Завдання та обов'язки

Самостійно виконує сільськогосподарські (збиральні) роботи на самохідних зерно- і кукурудзозбиральних комбайнах згідно з вимогами агротехніки та агротехнології. Виконує слюсарні роботи середньої складності під час експлуатації, технічного обслуговування та ремонту комбайнів. Дотримується правил дорожнього руху та правил технічної експлуатації самохідних зерно- і кукурудзозбиральних комбайнів. Додержується правил і норм з охорони праці, виробничої санітарії, особистої гігієни та пожежної безпеки.

Повинен знати: правила, способи і особливості виконання збиральних робіт на зерно- і кукурудзозбиральних комбайнах згідно з сучасними вимогами агротехніки та агротехнології; будову, принцип дії, правила їх технічної експлуатації; шляхи та засоби запобігання втратам зерна під час збирання врожаю; основні види регулювання різального та молотильного агрегатів комбайнів; способи виконання слюсарних робіт, шляхи відновлення зношених вузлів та агрегатів під час технічного обслуговування та ремонту зерно- і кукурудзозбиральних комбайнів; правила і норми з охорони праці, виробничої санітарії та пожежної безпеки.

Кваліфікаційні вимоги. Повна або базова загальна середня освіта. Професійно-технічна освіта або професійно-технічне навчання за програмами підготовки тракториста-машиніста сільськогосподарського виробництва. Кваліфікаційна атестація на право керування машинами категорії В1. Наявність кваліфікаційного посвідчення на право керування тракторами цієї категорії. У разі підготовки за двома або кількома категоріями – без вимог до стажу роботи. За інших умов – стаж керування машинами категорії А1 не менше одного року.

Приклади робіт

1. Оцінювати технічний стан робочих органів комбайнів.
2. Виконувати операції технічного обслуговування комбайнів.
3. Виконувати операції з технологічного налагодження комбайна.
4. Виконувати операції із переобладнання зернозбиральних комбайнів для збирання різних культур за різними технологіями.
5. Керувати комбайнами.
6. Виконувати технологічні операції на зернозбиральних комбайнах:

- з жаткою, у тому числі з автоматичним керуванням висоти зрізу, для збирання зернових та зернобобових культур;
- з жаткою для збирання кукурудзи на зерно;
- з платформою-підбирачем для підбирання валків хлібної маси з покосів;
- з жаткою для збирання соняшнику;
- з пристроями для збирання насінників трав;
- з пристроями для збирання гречки та проса;
- з пристроями для збирання гірчиці та ріпаку;
- з жаткою для збирання сої.

7. Виконувати технологічні операції на кукурудзозбиральних комбайнах:
  - збирання кукурудзи на зерно в качанах.
  - збирання кукурудзи на зерно з обмолотом качанів.
8. Визначати продуктивність комбайнів та витрати пального.
9. Визначати несправності комбайнів та усувати їх.
10. Виконувати операції з зберігання комбайнів.
11. Виявляти і усувати несправності з проведенням ремонту середньої складності вузлів і агрегатів комбайна.
12. Проводити щоденне технічне обслуговування та ТО під час постановки на довготривале зберігання.
13. Проводити калібрування жатки комбайна.
14. Підбирати і проводити заміну підбарабання молотильного апарату, в залежності від культури, що збирається.

4. Вимоги до освітнього рівня осіб, які навчатимуться в системі професійно-технічної освіти

4.1. При продовженні навчання

Повна або базова загальна середня освіта.

4.2. При підвищенні кваліфікації

Професійно-технічна освіта або професійно-технічне навчання, стаж роботи за професією тракториста-машиніста сільськогосподарського виробництва категорії А1 не менше 1 року.

4.3. Після закінчення навчання

Повна або базова загальна середня освіта, професійно-технічна освіта або професійно-технічне навчання, освітньо-кваліфікаційний рівень «кваліфікований робітник» за професією Тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва категорії В1.

5. Сфера професійного використання випускника

КВЕД ДК 009:2010: 01 Сільське господарство.

6. Специфічні вимоги

6.1. Вік: прийняття на роботу здійснюється відповідно до законодавства.

6.2. Стать: чоловіча (обмеження отримання професії по статевій приналежності визначається переліком важких робіт і робіт із шкідливими та небезпечними умовами праці, на яких забороняється використання праці жінок, затверджених наказом МОЗ України № 256 від 29.12.1993, п. 2.7).

6.3. Медичні обмеження.

7. Зміст професійних профільних компетентностей

Порівняльна таблиця кваліфікаційної характеристики та професійних профільних компетентностей

<i>Код компетентності</i>	<i>Найменування компетентності</i>	<i>Згідно з ДКХП, категорії В1</i>
<i>ТрВ1 – 1</i>	<i>Виконання сільськогосподарських (збиральних) робіт на самохідних зерно- і кукурудзозбиральних комбайнах згідно з вимогами агротехніки та агротехнології</i>	Самостійно виконувати сільськогосподарські (збиральні) роботи на самохідних зерно- і кукурудзозбиральних комбайнах згідно з вимогами агротехніки та агротехнології
<i>ТрВ1 – 2</i>	<i>Виконання слюсарних робіт під час експлуатації, технічного обслуговування та ремонту комбайнів</i>	Виконувати слюсарні роботи середньої складності під час експлуатації, технічного обслуговування та ремонту комбайнів
<i>ТрВ1 – 3</i>	<i>Індивідуальне навчання керуванню комбайнами</i>	Дотримуватися правил дорожнього руху та правил технічної експлуатації самохідних зерно- і кукурудзозбиральних комбайнів

Базовий навчальний блок та зміст професійних базових компетентностей
(типова програма базового блоку)

<i>Код компетентності</i>	<i>Найменування компетентності</i>	<i>Зміст професійних базових компетентностей категорії В1</i>
БК.1	<i>Розуміння основ планування та організації виробництва</i>	Знати: основні підходи до розробки планів в сучасних умовах; планування в рослинництві; складання прогнозів результатів виробництва; організацію орендних відносин в рослинництві; організацію оплати праці в галузі рослинництва Уміти: складати бізнес-планування; здійснювати розрахунок потреби в зерні; здійснювати планування закупок сільськогосподарської продукції; визначати планове навантаження посівних площ по кожній культурі на кожного члена колективу та необхідну кількість колективу підприємства
БК.2	<i>Використання інформаційних технологій</i>	Знати: основи роботи на персональному комп'ютері; вимоги до влаштування робочого місця та правила безпеки роботи на персональному комп'ютері, вимоги до приладів GPS навігації Уміти: працювати на персональному комп'ютері в обсязі, достатньому для виконання професійних обов'язків; користуватися приладами GPS навігації
БК.3	<i>Розуміння та дотримання Правил дорожнього руху</i>	Знати: Правила дорожнього руху в останній офіційній редакції; особливості переїзду комбайнів через залізничні переїзди Уміти: застосовувати вимоги Правил дорожнього руху при експлуатації комбайнів
БК.4	<i>Розуміння та дотримання вимог безпеки руху</i>	Знати: вимоги безпеки руху; особливості руху на комбайнах; особливості користування комбайнами поряд з лініями електропередач Уміти: застосовувати вимоги безпеки руху при експлуатації комбайнів; користуватися комбайнами поряд з лініями електропередач
БК.5	<i>Дотримання та виконання вимог охорони праці</i>	Знати: вимоги нормативних актів про охорону праці, вимоги інструкцій підприємства з охорони праці та пожежної безпеки; вимоги до організації робочого місця; правила технічної експлуатації устаткування, що обслуговується Уміти: визначати необхідні засоби індивідуального та колективного захисту, їх справність, правильно їх

		застосовувати; застосовувати первинні засоби пожежогашіння; забезпечувати особисту безпеку в процесі виконання робіт; безпечно експлуатувати машини та обладнання

Перелік навчальних модулів та професійних профільних компетентностей

Код навчальних модулів	Код компетентностей	Найменування професійних профільних компетентностей та навчальних модулів (або однакова назва для компетентності та модуля)
Кваліфікація: категорія В1 В1 Керування машинами категорії В1		
<i>ТрВ1</i>	<i>Оволодіння операціями, способами та видами робіт, які повинен виконувати тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва категорії В1</i>	
	<i>ТрВ1 – 1</i>	Виконання сільськогосподарських (збиральних) робіт на самохідних зерно- і кукурудзозбиральних комбайнах згідно з вимогами агротехніки та агротехнології
	<i>ТрВ1 – 2</i>	Виконання слюсарних робіт під час експлуатації, технічного обслуговування та ремонту комбайнів
	<i>ТрВ1 – 3</i>	Індивідуальне навчання керуванню комбайнами

Кваліфікація: категорія В1

Код та найменування компетентностей	Код модуля компетентностей	Найменування модулів компетентностей
<i>ТрВ1 – 1</i> <i>Виконання сільськогосподарських (збиральних) робіт на самохідних зерно- і кукурудзозбиральних комбайнах згідно з вимогами агротехніки та агротехнології</i>	<i>ТрВ1 – 1</i>	Виконання збирання зернових, зернобобових та технічних культур
		Виконання збирання кукурудзи
<i>ТрВ1 – 2</i> <i>Виконання слюсарних робіт під час експлуатації, технічного обслуговування та ремонту комбайнів</i>	<i>ТрВ1 – 2.1</i>	Виконання операцій технічного обслуговування
	<i>ТрВ1 – 2.2</i>	Виконання ремонту зерно- і кукурудзозбиральних комбайнів

<i>ТрВ1 – 3</i> <i>Індивідуальне навчання</i> <i>керуванню комбайнами</i> <i>(поза сіткою навчального</i> <i>плану)</i>	<i>ТрВ1 – 3.1</i>	Індивідуальне навчання керуванню комбайнами

Типова програма

з підготовки за професією Тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва категорії В1

Інтегральна компетентність: здатність керувати машинами категорії В1

<i>Код</i>	<i>Професійні профільні компетентності</i>	<i>Зміст професійних профільних компетентностей</i>
Модуль ТрВ1-1 Виконання сільськогосподарських (збиральних) робіт на самохідних зерно- і кукурудзозбиральних комбайнах згідно з вимогами агротехніки та агротехнології		
ТрВ1-1.1	Виконання збирання зернових, зернобобових та технічних культур	Знати: правила, способи і особливості виконання збиральних робіт на зернозбиральних комбайнах згідно з сучасними вимогами агротехніки та агротехнології; будову, принцип дії, правила їх технічної експлуатації; шляхи та засоби запобігання втратам зерна під час збирання врожаю. Обрахування роботи і витрат, шляхи зниження собівартості виконуваних робіт, способи та засоби підвищення продуктивності праці. Оформлення документації за пророблену роботу. Правила охорони праці під час експлуатації та обслуговування комбайнів Уміти: готувати робоче місце, вживати заходів з метою уникнення шкоди для людей та довкілля; готувати поле до роботи. Самостійно виконувати сільськогосподарські (збиральні) роботи на самохідних зернозбиральних комбайнах згідно з вимогами агротехніки та агротехнології, а саме: збирання зернових та зернобобових культур; підбирання валків хлібної маси з покосів; збирання соняшнику; збирання насінників трав; збирання гречки та проса; збирання гірчиці та ріпаку; збирання сої. Перевіряти якість виконаної роботи; проводити розрахунки, оформляти документацію. Дотримуватись вимог охорони праці та збереження оточуючого середовища
ТрВ1-1.2	Виконання збирання кукурудзи	Знати: правила, способи і особливості виконання збиральних робіт на кукурудзозбиральних комбайнах згідно з сучасними вимогами агротехніки та агротехнології; будову, принцип дії, правила їх технічної експлуатації; шляхи та засоби запобігання втратам зерна під час збирання врожаю. Технологічне налагодження та переобладнання кукурудзозбиральних та зернозбиральних комбайнів для збирання різних культур. Обрахування роботи і витрат, шляхи зниження

		собівартості виконуваних робіт, способи та засоби підвищення продуктивності праці. Оформлення документації за пророблену роботу. Правила охорони праці під час експлуатації та обслуговування комбайнів; основні вимоги законодавства з питань охорони навколишнього середовища Уміти: готувати робоче місце, вживати заходів з метою уникнення шкоди для людей та довкілля; готувати поле до роботи. Самостійно виконувати сільськогосподарські (збиральні) роботи на самохідних кукурудзозбиральних комбайнах згідно з вимогами агротехніки та агротехнології, а саме: збирання кукурудзи на зерно в качанах; збирання кукурудзи на зерно з обмолотом качанів. Перевіряти якість виконаної роботи; проводити розрахунки, оформляти документацію. Дотримуватись вимог охорони праці та збереження оточуючого середовища
ТрВ1 – 2	<i>Виконання слюсарних робіт під час експлуатації, технічного обслуговування та ремонту комбайнів</i>	
ТрВ1 – 2.1	<i>Виконання операцій технічного обслуговування</i>	Знати: способи виконання слюсарних робіт під час технічного обслуговування та ремонту зерно- і кукурудзозбиральних комбайнів; засоби технічного обслуговування; щозмінне технічне обслуговування комбайнів; періодичність та порядок проведення технічного обслуговування комбайнів ТО-1, ТО-2, ТО-3; зміст операцій сезонного технічного обслуговування; планово-запобіжну системи технічного обслуговування комбайнів; умови технологічного налагодження та переобладнання комбайнів для збирання різних культур; технічне обслуговування під час обкатки та експлуатації комбайнів; заходи технічного обслуговування комбайнів під час зберігання та зняття зі зберігання; безпечні методи праці Уміти: виконувати слюсарні роботи середньої складності під час експлуатації, технічного обслуговування та ремонту комбайнів; виконувати операції щозмінного технічного обслуговування; виконувати періодичне технічне обслуговування №1,2; виконувати сезонне технічне обслуговування; освоювати операції з технічного обслуговування

		комбайна під час підготовки до експлуатаційної обкатки, в період обкатки та після її закінчення; готувати техніку до зберігання; переобладнувати комбайни для збирання різних культур; забезпечувати захист машин від корозії під час ставлення їх на зберігання; проводити технічне обслуговування в процесі підготовки до зберігання і в період зберігання та знімання сільськогосподарської техніки із зберігання; дотримуватись технологічних вимог та безпечних методів праці
ТрВ1 – 2.2	Виконання ремонту зерно- і кукурудзозбиральних комбайнів	Знати: способи виконання слюсарних робіт під час технічного обслуговування та ремонту зерно- і кукурудзозбиральних комбайнів; нормативно-технічну документацію з ремонту комбайнів; терміни експлуатації комбайнів; види спрацювань, їх характеристики; види ремонту і періодичність їх проведення; інструмент та пристрої для виконання розбирально-складальних і ремонтних робіт; порядок розбирання і дефектування; ремонт жатної та молотильно-сепарувальної частини; ремонт трансмісії, ходової частини; порядок складання та регулювання основних вузлів та агрегатів; технічні умови на ремонт; ремонт жатної частини, подрібнювача, очисника качанів кукурудзозбиральних комбайнів; способи перевірки якості ремонту; вимоги безпеки праці під час виконання ремонтних робіт Уміти: готувати робоче місце; користуватись інструкціями з експлуатації машин; виконувати слюсарні роботи середньої складності під час експлуатації, технічного обслуговування та ремонту комбайнів; перевіряти та регулювати натяг привідних пасів, тиск повітря в шинах, зазори між клапанами та коромислами, зчеплення основного двигуна; змащувати складові частини комбайнів відповідно до таблиці та карти мащення; дотримуватись технологічних вимог та безпечних методів праці
ТрВ1 – 3	Індивідуальне навчання керуванню комбайнами	
ТрВ1 – 3.1	Індивідуальне навчання керуванню комбайнами	Знати: Правила дорожнього руху та безпеки руху; призначення органів керування комбайна та прийомів користування ними; значення показань контрольних приладів;

		послідовність підготовки комбайна до пуску і порядок пуску двигуна (безпечні методи пуску двигуна)
		Уміти: користуватись органами керування комбайна; запускати двигун; керувати комбайном з навішеною жаткою по прямій та з поворотами; виконувати безпечні способи розвороту; керувати комбайном з буксируванням жатки; керувати комбайном з причепом; керувати комбайном з тракторним причепом; проїжджати через ворота; рухатись комбайном заднім ходом; ставити комбайн на стоянку; дотримуватись Правил дорожнього руху та безпеки руху

ТИПОВИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН

Професія: 8331 Тракторист-машиніст

сільськогосподарського виробництва

Кваліфікація: Тракторист-машиніст

сільськогосподарського виробництва

категорії В 1

Загальний фонд навчального часу - 239 годин

№ з/п	Навчальні предмети	Кількість годин				
		Всього годин	Базовий блок	Модуль Тр В1-1	Модуль Тр В1-2	Модуль Тр В1-3
1.	Загальнопрофесійна підготовка	5	5			
2.	Професійно-теоретична підготовка	89	29	38	22	
3.	Професійно-практична підготовка	132		78	54	
3.1	Виробниче навчання	54		30	24	
3.2	Виробнича практика	78		48	30	
4.	Консультації	6				
5.	Державна кваліфікаційна атестація	7				
6.	Загальний обсяг навчального часу (без п.4)	233	34	116	76	
7.	Індивідуальне навчання керуванню комбайнами					6

Перелік основних засобів навчання (Категорія В1)

Найменування		Кількість на групу з 15 осіб		Примітка
		для інд. викор.	для групового користування	
1		2	3	4
Сільськогосподарські машини				
1.	Комбайн зернозбиральний		1	
2.	Обладнання для збирання кукурудзи		комплект	
3.	Обладнання для збирання соняшника*		комплект	
Машини і механізми				
1.	Валкові жатки		1	
2.	Підбирач		1	
3.	Платформа-підбирач		1	
Устаткування				
1.	Верстак слюсарний		15	
2.	Верстат свердлильний настільний		1	
3.	Верстат точильний універсальний		1	
4.	Кувалда		1	
5.	Лещата слюсарні		2	
6.	Плити: перевірочні, розмічальні		1	
7.	Прес гвинтовий ручний		1	
Інструменти та пристосування:				
	Комплект знімачів		1	
	Набір інструментів для різання металу		комплект	
	Набір інструментів для клепання		комплект	
	Набір інструментів і різних абразивно-притиральних матеріалів для притирки		комплект	
	Набір спеціальних пристосувань і знімачів для запресовування і випресовування деталей і з'єднань		комплект	
	Набір слюсарних інструментів для виконання розбирально-складальних робіт при ремонті машин		комплект	
	Знімачі для розбирально-складальних робіт		комплект	

Примітка: * Комплектується обладнання в залежності від с-г культури, яка вирощується в даному регіоні